

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Канарової Ольги Вікторівни

на дисертацію Дем'яненка Анатолія Миколайовича

з теми «ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРАВОВОГО
ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАННЯХ»

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Проблема правового виховання підлітків на сьогодні є дуже актуальною. Спостерігаємо, що ці процеси набувають нових ознак, модернізуються, змінюються політичні, соціально-економічні умови, оновлюються концепції виховання, розширюються та набувають нового змісту громадянське виховання, в структурі якого чинне місце відведено правовому вихованню. Ідея дослідження правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях представляється однією з нових версій у виховання особистості у позашкільному середовищі. Більшої гостроти набуває тема формування правосвідомості молоді, регулювання їхньої поведінки. Отже, ми згодні із положенням про те, що на сьогодні актуальність дослідження зумовлена потребою активізації процесу правового виховання підлітків, формування у них принципів справедливості, відповідальності, свободи, врахування верховенства права.

У зв'язку із цим дисертаційне дослідження А.Дем'яненка поглиблює теоретичні уявлення про правове виховання молоді, надає нових форм змісту, формам і методам правового виховання у позашкільній сфері. Дисертаційне дослідження презентує науково обґрунтовані підходи до підвищення рівня правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях. Актуальність і доцільність дослідження здобувача зумовлені соціальними потребами, які обумовлені сучасним культурним розвитком суспільства,

переорієнтацією правового виховання із урахуванням правової системи нашої держави, що вимагає оновлення організаційно-педагогічного супроводу формування правових цінностей, правової поведінки тощо.

Наукова новизна, оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірності.

Аналіз змісту дисертації А. Дем'яненка дає підстави зазначити, що:

уперше: комплексно концептуалізовано потенціал, можливості і межі громадських об'єднань у правовому вихованні підлітків; визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях (1) організація когнітивно-комунікативної взаємодії і спілкування як засобу підвищення рівня правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях; 2) урахування вікових особливостей та світоглядно-ціннісних змін підлітків, які вростають у правову культуру суспільства; 3) застосування аксіологічних ідей та концепцій філософії правового виховання, правової педагогіки);

уточнено теоретичне положення про зміст і структуру правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях;

виявлено критерії, показники та рівні правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях;

введено до наукового обігу наявність впливових чинників про особливості організації процесу правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях;

подальшого розвитку набули зміст, загальні і специфічні принципи, форми і методи правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях.

Практичне значення дослідження полягає в переведенні його теоретичних положень на рівень організаційно-методичного супроводу для створення методологічної бази освітніх проектів, доповненні концепцій громадянської освіти, концепції неформальної освіти, наповненні змісту правового виховання підлітків у закладах позашкільної освіти. Використання матеріалів є можливим для проведення правових заходів, акцій, занять із

підлітками у різних громадських об'єднаннях, оцінки рівня правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях, а також у розширенні практикумів з правової педагогіки, при викладанні у вищих закладах освіти на заняттях із таких дисциплін, як «Основи правових знань», «Правознавство» та інші. Представлена автором методика оцінювання правовиховної роботи із підлітками у громадському об'єднанні може використовуватися керівниками громадських об'єднань для прийняття рішень щодо покращення даного напрямку виховання. Матеріали та узагальнені результати можна використовувати для складання спецкурсів та експериментальних програм, у роботі позашкільних закладів освіти тощо.

Представлені положення щодо наукової новизни і практичного значення є обґрунтованими на достатньому рівні і не викликають заперечень. Положення стосовно наукової новизни логічно співвідносяться із визначеними метою та завданнями дослідження.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертаційне дослідження містить вступ, три розділи, висновки до кожного з розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Мета, завдання, об'єкт, предмет та завдання дослідження логічно і структурно узгоджені. Теоретичні засади проведеного дослідження розкрито повною мірою на достатньому фаховому рівні, аналіз даних є кваліфікованим, коректним.

У рецензованій роботі повно і ґрунтовно розкрито зміст трьох розділів відповідно до теми, логічно сформульовано висновки, що засвідчує про вдалу реалізацію мети і завдань.

У першому розділі автор уточнює теоретичні поняття, що пов'язані із правовим вихованням особистості, ґрунтовно аналізує українські і зарубіжні джерела. Автор розкриває питання правового виховання окреслюється через взаємозв'язок із питанням правопорядку, законності, необхідності і корисності суспільству, моральності людства. Автор наголошує на існуванні різноманітних концепцій, пов'язаних із розумінням права людини, що

торкається цінностей людини, її потреб, зокрема громадянських. Цілком слушною є думка про те, що громадські організації вносять свій вклад у правову освіту підлітків. У роботі зосереджено увагу на діяльності правозахисних організацій (як українських, так і міжнародних), які активно виступають за захист прав людини і намагаються розробити правоосвітні стратегії.

У другому розділі схарактеризовано структуру правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях. Так, автором за допомогою критеріальної бази зведено діагностику загального стану правової вихованості (критерії: когнітивний, ціннісно-мотиваційний, поведінковий), показники та рівні правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях (високий, середній, низький). Відмітимо, що автором детально схарактеризовано кожний рівень правової вихованості.

У третьому розділі, презентовано матеріали дослідно-експериментальної перевірки ефективності організаційно-педагогічного забезпечення правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях.

Автором поставлено завдання експерименту (обґрунтування організаційно-педагогічних умов правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях та перевірка їх ефективності; фіксація змін у рівнях правової вихованості підлітків на початку та після експерименту, розробка методичних матеріалів, рекомендацій для впровадження організаційно-педагогічних умов правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях) та послідовно розкрито реалізацію цих завдань.

У дослідженні визначено організаційно-педагогічні умови для підвищення рівня правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях. До них автором було віднесено: 1) застосування аксіологічних ідей та концепцій філософії правового виховання, правової педагогіки у вихованні підлітків; 2) організація когнітивно-комунікативної взаємодії і спілкування як засобу підвищення рівня правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях; 3) урахування вікових особливостей

та світоглядно-ціннісних змін підлітків, які вростають у правову культуру суспільства.

В цілому зазначаючи на ґрунтовність представленої роботи, слід вказати на певні **дискусійні положення та зауваження:**

1. У розділі, де висвітлено актуальність теми дослідження, слід додати перелік тих нормативних документів, які представлено у тексті дослідження, тобто, саме ті, що безпосередньо були використані автором.

2. Існує необхідність підсилення розділу «теоретико-методологічна база дослідження» тими ґрунтовними доробками, які представлені у тексті дисертації.

3. Недостатньо висвітлено висновки до першого розділу основними ідеями, що закладені філософією правового виховання та положеннями правової педагогіки, що представлені у розділі.

4. Потребують доопрацювання висновки до другого розділу, оскільки у них не зазначено важливі, з наукової точки зору, наукові здобутки автора, а саме: закономірності правового виховання (зумовленість правового виховання як процесу потребам політико-правового, соціально-економічного, педагогічного розвитку молоді у суспільстві, існуючим завданням із виховної сфери підлітків; відповідність змісту правового виховання, його форм, методів і прийомів рівню розвитку правовиховних практик, особливостям характеру діяльності громадських об'єднань, спрямованості їх діяльності статуту організацій, що задіяні у сфері правовиховної та правоосвітньої діяльності; розвиток правового світогляду підлітків у процесі здійснення правового виховання; взаємозв'язок мети, основних виховних функцій, принципів виховної роботи, форми і методів правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях; залежність процесу підвищення рівня правової вихованості підлітків від характеру, змісту, принципів, умов, форм, методів і засобів організації правового виховання у громадських об'єднаннях; залежність процесу правового виховання від готовності лідерів громадських об'єднань здійснювати цей процес відповідно до кращих правовиховних

практик); система знань, що охоплюють сферу правового виховання підлітків (загальні знання про право і правопорядок; знання про соціальне оточення, знання про особистість); положення, що виділені автором і постають в основі правового виховання у громадських об'єднаннях як цілісної системи тощо.

Висловлене не впливає на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження як цілісного, логічно довершеного наукового доробку.

Загалом дисертаційна робота Дем'яненка Анатолія Миколайовича з теми «Організаційно-педагогічні умови правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому пропонується новий теоретико-експериментальний підхід до правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях, що є важливим внеском у педагогічну науку. Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» та інструктивних документів Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор – Дем'яненко Анатолій Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

О.В. Канарова
О.В. Канарова

